

מקורות בענין חנוכה כקיום של קידוש ה' ואהבת ה'

א. מנין המצוות

1. ספר הלכות גדולות הקדמה

(קלח) נר שבת. (קלט) נר חנוכה.

2. ספר המצוות לרמב"ם שורש א

מנו נר חנוכה ומקרא מגלה בכלל מצות עשה וכן מאה ברכות בכל יום ונחום אבליים ובקור חולים וקבורת מתים והלבשת ערומים וחשוב תקופות ושמונה עשר יום לגמור בהן את ההלל. והשתכל ממי שישמע לשונם נאמרו לו למשה בסיני וימנה קריאת ההלל ששבח בו דוד עליו השלום האל יתעלה שצוה בה משה וימנה נר חנוכה שקבעוהו חכמים בבית שני וכן מקרא מגלה. אמנם היות משה נאמר לו בסיני שיצונו כי כשיהיה באחרית ממלכתנו ויקרה לנו עם היונים כך וכך יתחייב לנו שנדליק נר חנוכה, הנה איני רואה שאחד ידמה זה או שיעלהו במחשבתו

3. השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם שורש א

הוא זצ"ל סבור שיש בכלל לאו דלא תסור כל מה שהוא מדברי חכמים בין שהן מצות כגון מקרא מגילה ונר חנוכה או שהן מן התקנות והסייגים כגון בשר עוף בחלב ושניות לעריות בין שהם בקום עשה כגון שלש תפלות בכל יום ומאה ברכות ולולב שבעה שבגבולין ובין שהן בלא תעשה כגון כל שהוא משום שבות בשבת ויום טוב וכן י"ט שני בגולה ותשעה באב כל מה שיאסור אותו התלמוד או יצוה עליו שאנחנו מזהירים להתנהג כדבריהם מלאו דלא תסור.

4. ספר יראים סימן תכט [דפוס ישן - ק]

נר שבת ונר חנוכה. נר חנוכה אף על פי שהיא מצוה מדרבנן ומצות דרבנן שאין לה אבות לא באנו למצוה כללנוה עם נר שבת אגב שיטפא ויען אין לה אב לא כתבנו פירושה ויען אמרו נביאים [ישעיה נ"ח י"ג] וכבדתו מעשות דרכיך אמרו חכמים וצוו להדליק נר בשבת לכבוד שבת ואסמכוה אקרא וידעת כי שלום אהליך ופקדת נוך ולא תחטא ובשבת פ' ב"מ [ל"ד א'] מפרש ליה בנר שבת דתנן שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ע"ש עם חשיכה עשרתם ערבתם הדליקו את הנר מה"מ אריב"ל אמר קרא וידעת כי שלום אהליך זה הנר שהאורה שלום בבית ועד דלא אתא ישעיהו גמרא גמירי ליה ואסמכוה אקרא כדאמרינן בזבחים פ"ב [י"ח ב'] אמר רב חסדא דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבוא אל מקדשי לשרתני ועד דלא אתא יחזקאל מנלן גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכוה אקרא:

5. ספר המצוות לרס"ג

ירחי עיבור ופסח שני, ושמחת החגים למלאת, כתוב זאת רמז מגלה, ונר ימי חנוכה עד כלות:

ב. שיטת הרמב"ם

6. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד ב

מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמינים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה.

7. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה הקדמה

הלכות מגילה וחנוכה. יש בכללן שתי מצות עשה מדברי סופרים ואינן מן המנין. וביאור שתי מצות אלו בפרקים אלו.

8. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג הלכה ג

ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחלתן מליל חמשה ועשרים בכסלו ימי שמחה והלל ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות להראות ולגלות הנס,

וימים אלו הן הנקראין חנוכה והן אסורין בהספד ותענית כימי הפורים, והדלקת הנרות בהן מצוה מדברי סופרים כקריאת המגילה.

9. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג הלכה ד

כל שחייב בקריאת המגילה חייב בהדלקת נר חנוכה והמדליק אותה בלילה הראשון מברך שלש ברכות ואלו הן: בא"י אמ"ה אקב"ו להדליק נר שלחנוכה בא"י אל"מ"ה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בא"י אל"מ"ה שהחיינו וקיימ' והג' לזמן הזה, וכל הרואה א אותה ולא בירך מברך שתיים, שעשה נסים לאבותינו ב ושהחיינו, ובשאר הלילות המדליק מברך שתיים והרואה מברך אחת שאין מברכין שהחיינו אלא בלילה הראשון.

הלכה ה

בכל יום משמונת הימים האלו גומרין את ההלל ומברך לפניו בא"י אל"מ"ה אקב"ו לגמור ג את ההלל בין יחיד בין צבור, אף על פי שקריאת ההלל מצוה מדברי סופרים מברך עליה אק"ב וצונו כדרך שמברך על המגילה ועל העירוב, שכל ודאי של דבריהם מברכין עליו אבל דבר שהוא מדבריהם ועיקר עשייתן לו מפני הספק כגון מעשר דמאי אין מברכין עליו, ולמה מברכין על יום טוב שני והם לא תקנוהו אלא מפני הספק כדי שלא יזלזלו בו. +/השגת הראב"ד/ ולמה מברכין על יום טוב שני והם לא תקנוהו אלא מפני הספק כדי שלא יזלזלו בו. א"א זה הטעם לאב"י (שבת כג) אבל רבא חלק עליו ואמר שאין הטעם לדמאי אלא מפני שרוב ע"ה מעשרין הם אבל ספק אחר אפילו בדרבנן מברכין. +

הלכה ו

ולא הלל של חנוכה בלבד הוא שמדברי סופרים אלא קריאת ההלל לעולם מדברי סופרים בכל הימים שגומרין בהן את ההלל, ושמונה עשר יום בשנה מצוה לגמור בהן את ההלל, ואלו הן: שמונת ימי החג, ושמונת ימי חנוכה, וראשון של פסח ויום עצרת, אבל ראש השנה ויום הכפורים אין בהן הלל לפי שהן ימי תשובה ויראה ופחד לא ימי שמחה יתירה, ולא תקנו הלל בפורים שקריאת המגילה היא ההלל. +/השגת הראב"ד/ אלא קריאת ההלל לעולם מדברי סופרים בכל הימים שגומרין. א"א ויש בהם עשה מדברי קבלה השיר יהיה לכם כליל התקדש חג (ישעי' ל, כט)

ג. חביבות המצוה וחיידוש של מכירת כסותו

10. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה ג:יב

מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הנסים שעשה לנו, אפילו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק יחס לקידוש היום-ד.

11. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כג עמוד ב

אמר רבא, פשיטא לי: נר ביתו ונר חנוכה - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. נר ביתו וקידוש היום - נר ביתו עדיף, משום שלום ביתו. בעי רבא: נר חנוכה וקידוש היום מהו? קידוש היום עדיף - דתדיר, או דילמא: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא? בתר דאבעיא הדר פשטה: נר חנוכה עדיף, משום פרסומי ניסא.

12. תוספות מסכת שבת דף כג עמוד ב

הדר פשטה נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא - ונראה לרשב"א כשחל ר"ח טבת להיות בשבת שיש להפטיר בנרות דזכריה משום פרסומי ניסא ולא בהשמים כסאי שהיא הפטרת ר"ח ועוד כיון שהמפטיר קורא בשל חנוכה יש לו להפטיר מענין שקרא ומה שמקדימים לקרות בשל ר"ח משום דבקריאת התורה כיון דמצי למיעבד תרוייהו תדיר ופרסומי ניסא עבדין תרוייהו ותדיר קודם אבל היכא דלא אפשר למעבד תרוייהו פרסומי ניסא עדיף ועוד דבקריאת התורה אין כל כך פרסומי ניסא שאינו מזכיר בה נרות כמו בהפטרה ועוד נראה לרשב"א דעל כן הקדימו של ר"ח כדי שהמפטיר יקרא בשל חנוכה ויפטיר בנרות דזכריה.

13. חיידושי הר"ן מסכת שבת דף כג עמוד ב

בתר דבעיא הדר פשטה נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא. ואם תאמר והיכי דחינן קידוש היום דאורייתא משום נר ביתו ונר חנוכה י"ל דלא דחינן לי' דהא אפשר לקדושי אריפתא אלא דאי לאו משום שלום ביתו ופרסומי ניסא מצוה מן המובחר טפי אדחמרא כדאמרין זוכרהו על היין בכניסתו

14. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה ד:יג

הרי שאין לו אלא פרוטה אחת ולפניו קידוש היום והדלקת נר חנוכה מקדים לקנות שמן להדליק נר חנוכה על היין לקידוש היום הואיל ושניהם מדברי סופרים מוטב להקדים נר חנוכה שיש בו זכרון הנס

15. שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן תקא

(ב) ועל דבר הקל וחומר של הרב המגיד נראה לי לפרש דהנה צריך להבין מאי טעמא קודם לקידוש היום משום פרסומי ניסא הלא שבת הוא עדות על חידוש העולם כמו שאומרים זכר למעשה בראשית וחידוש העולם יש מאין יותר פלא מנסים של יציאת מצרים. ואין לומר שאני נסים שביציאת מצרים שהם עניני בני ישראל. הלא חידוש העולם גם כן עבור ישראל שקיבלו התורה בראשית ואין ראשית אלא ישראל אין ראשית אלא תורה וכל מעשה בראשית הי' תלויין ועומדין עד יום ו' בסיון שקיבלו ישראל התורה [עי' שבת פח ע"א]. ואם כן כיון דבארבע כוסות חשובים פרסומי ניסא שמתפרסמים יציאת מצרים שבת נמי יחשב פרסומי ניסא שמפרסם חידוש העולם: (ג) וצריך לומר שאני המצוות שבלייל פסח הם לפרסם לבניו ובני ביתו כדכתיב והגדת לבנך. מה שאין כן שבת שהוא רק לעצמו. והדבר מובן על פי מה שאמרתי כבר בטעם הרמב"ם דכל מצוות אינו מחוייב למכור כסותו. שהרי חישוב לעשות מצוה ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה [ברכות ו ע"א]. מה שאין כן פרסומי ניסא לפרסם לאחרים ומה לאחרים במחשבתו. ועל כן קידוש היום שהוא לעצמו. שוב דומה לשאר מצוות. ובזה מובן היטב הקל וחומר כיון דנר חנוכה קודם לקידוש. על כרחין דתלוי בפרסום לאחרים דוקא. ואם כן נר חנוכה שמניחה על פתח ביתו מבחוץ שמפרסם לכל. ודאי קל וחומר מארבע כוסות שאין הפרסום רק לבניו ובני ביתו לבד:

16. שערי תשובה סימן תרעח

[ב] שלום. עבה"ט ועיין שם סימן מ"ט ליישב דברי המ"מ סוף הל' חנוכה דמה שכ' הרמב"ם דלנ"ח מוכר כסותו הוא כ"ש מד' כוסות דמה כ"ש הוא דהא ד' כוסות נמי פרסומי ניסא איכא וכן הקשה הלח"מ והא"ז וכת' ליישב דהא דאמרין דעדיף מקידוש היום אף על פי שהוא עדות על בריאת העולם מכל מקום הוא רק בביתו משא"כ נ"ח שמדליק מבחוץ ואיכא פרסום הנס לציבור ומה"ט הוי כ"ש מד' כוסות ולכן שפיר פסק המג"א דלדין שמדליקין מבפנים לא אמרי' האי דינא דחנוכה ולא נאמרו אלא בזמן שמדליקין מבחוץ עיין שם ובמחכ"ת אגב שיטפא רהיט ליה וכ"כ בשם המג"א דהמג"א לא כ"כ אלא אהא דאמרין דנר שבת קודם משום שלום ביתו דפירוש מדליקין בפנים יקנה נ"ח כו' כמ"ש אבל לא בא לגרוע עדיפות נ"ח כלל בשביל הדלקה בפנים ואדרבה משמע מדבריו דלענין דעדיף מקידוש היום ויין להבדלה אף עתה הדין כן

ד. יחס למגילת תענית

17. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יח עמוד א

משנה. על ששה חדשים השלוחין יוצאין: על ניסן מפני הפסח, על אב מפני התענית, על אלול מפני ראש השנה, על תשרי מפני תקנת המועדות, על כסליו מפני חנוכה, ועל אדר מפני הפורים. וכשהיה בית המקדש קיים - יוצאין אף על אייר מפני פסח קטן.

18. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יח עמוד ב

איתמר, רב ורבי חנינא אמרי: בטלה מגילת תענית, רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי אמרי: לא בטלה מגילת תענית. רב ורבי חנינא אמרי: בטלה מגילת תענית, הכי קאמר: בזמן שיש שלום - יהיו לששון ולשמחה, אין שלום - צום. והנך נמי כי הני. רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי אמרי: לא בטלה מגילת תענית, הני הוא דתלינהו רחמנא בבנין בית המקדש, אבל הנך - כדקיימי קיימי. מתיב רב כהנא: מעשה וגזרו תענית בחנוכה בלוד, וירד רבי אליעזר ורחץ, ורבי יהושע וסיפר. ואמרו להם: צאו והתענו על מה שהתעניתם! - אמר רב יוסף: שאני חנוכה דאיכא מצוה. - אמר ליה אביי: ותיבטיל איהי, ותיבטל מצותה! אלא אמר רב יוסף: שאני חנוכה דמיפרסם ניסא

19. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יט עמוד ב

תנאי היא. דתניא: הימים האלו הכתובין במגילת תענית, בין בזמן שבית המקדש קיים, בין בזמן שאין בית המקדש קיים - אסורין, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: בזמן שבית המקדש קיים - אסורין, מפני ששמחה היא להם. אין בית המקדש קיים - מותרין, מפני שאבל הוא להם. והלכתא: בטלו, והלכתא - לא בטלו. קשיא הלכתא אהלכתא! - לא קשיא; כאן - בחנוכה ופורים, כאן - בשאר יומי.

20. רש"י מסכת ראש השנה דף יח עמוד ב

בטלה מגילת תענית - ימים טובים שקבעו חכמים על ידי נסים שאירעו בהם, ואסרום בתענית, ויש מהן אף בהספד, וכתבום במגילה אחת: אלן יומיא דלא להתענאה בהו כו', עכשיו שחרב הבית - בטלו, ומותרין בהספד ובתענית.]

21. רש"י מסכת ראש השנה דף יח עמוד ב

דמפרסם ניסא - כבר הוא גלוי לכל ישראל על ידי שנהגו בו המצות, והחזיקו בו כשל תורה - ולא נכון לבטלו.

22. תוספות מסכת ראש השנה דף יח עמוד ב

וירד רבי אליעזר ורחץ - ממתני' דעל כסליו מפני חנוכה לא הוה ליה לאקשווי דלעולם לא חשיב יום טוב ואפילו הכי מדליקין נרות זכר לנס.

23. חידושי הריטב"א מסכת ראש השנה דף יח עמוד ב

אמר רב יוסף שאני נר חנוכה דאיכא מצוה. הקשו תוספות למאי דסבר רב כהנא דליכא הפרישא בין חנוכה לשאר ימים אדמותיב ממתניתא לותיב ממתניתין דקתני על כסליו מפני חנוכה והא מתניתין לאחר החורבן היא והיו נוהגין לעשות יום טוב בחנוכה אלמא לא בטלה, ותירצו דרב כהנא הוה סבר דאי ממתניתין ליכא קושיא דדילמא אף על גב דבטלה לענין הספד ותענית מ"מ מצות חנוכה להדלקת נרות לא בטלה ומפני המצוה היו שולחין שלוחין, ואף על גב דאביי ורב יוסף ס"ל דאי בטלה לגמרי בטלה אף למצוה ואם לא בטלה למצוה אף להספד לא בטלה כלל, ההיא סברא דאביי ורב יוסף דפריקו הכי, אבל רב כהנא היה חושש דדילמא בטל יום טוב בהספד ותענית ולא בטלה מצוה, זו נראה שיטת התוספות אלא שלשונם קצר ויש שהקשו על תירוצם [מ]הא דאביי ורב יוסף דבסמוך, ותירצו בעיקר קושיין דבדין הוא דמצי למיפרך ממתניתין אלא דמשום דבריייתא מיפרשא בהדיא טפי דקתני צאו והתענו על מה שהתעניתם משום הכי שביק מתני' ופריך מינה, ואין צורך כי תירוץ תוס' נכון הוא. אמר רב יוסף שאני וכו'. וקס"ד דמשום מצוה דידה לא בטלה ואמר ליה אביי ותבטל מצוה דהא עיקר התקנה יום טוב היה, אלא ה"ק שאני חנוכה דמיפרסם ניסא משום דאיכא מצוה, כלומר שע"י המצוה נתפרסם הנס ביום טוב זה ואי אפשר לבטלו, ואפשר לומר דאביי מפרש הוא דברי רב יוסף אלא דלישנא דאמר ליה אביי ולא אמר מתקיף לה אביי משמע דמיפלג פליג +א"ה, לפנינו בגמרא הגירסא אלא אמר רב יוסף שאני חנוכה כו', ורבינו כנראה גריס אלא שאני חנוכה כו' +.

24. חידושי הרשב"א מסכת ראש השנה דף יח עמוד ב

ואינו מחוור בעיני דאם איתא דאיהי בטלה אף מצותה נמי בטלה וכדאמרין הכא אמר רב יוסף שאני חנוכה דאיכא מצוה כלומר ואי איהי בטלה אף מצותה בטלה, והילכך לא מבטלינן איהי כי היכי דלא תבטל מצותה ואמרין תו ותבטל איהי ותבטל מצותה, דאלמא אי אפשר דתבטל איהי ולא תבטל מצותה, דאם איתא לימא ליה ותבטל איהי ולא תבטל מצותה.

25. טורי אבן מסכת ראש השנה דף יח עמוד ב

ע"ל כל בדאורייתא חיישינן לתקלה ולא סמכינן אהאי טעמא דמספק יעשו ב' ימים ובדרבנן סמכינן אהא. וכה"ג אמר רב ששת בפ"ג דעירובין (דף לב) דבשל תורה לא סמכינן אחזקה שליח עושה שליחותו ובדרבנן סמכינן. ובחנוכה ופורים מפני פרסומא ניסא החמירו כשל תורה. הלכך הני מועדים דדברי קבלה לדרבנן דמו

26. טורי אבן מסכת ראש השנה דף יח עמוד ב

והא דנפקי אכסליו ואדר מפני חנוכה ופורים אף על גב דליכא למיחש לתקלת איסור בקום ועשה דהא לא אסירי בעשיית מלאכה י"ל דפרסומי ניסא חשיב טפי כדאמר לקמן.

27. טורי אבן מסכת ראש השנה דף יט עמוד ב

י"ל דנ"מ להא דאמר' בפ"ק דמגילה (דף ה') כתיב במגילת תענית את יום י"ד ואת יום ט"ו יומי פוריא אינון דלא למספד בהון ואמר רבא לא נצרכא אלא לאסור את של זה בזה פי' בני י"ד בט"ו ובני ט"ו בי"ד. והשתא למ"ד בטלה מגילת תענית של זה בזה שרי מש"ה מסיק הלכתא דפורים לא בטלה ואכתי של זה בזה באיסורו עומד. ובחידושי בפ"ק דמגילה אכתוב עוד בזה

ה. הפסק

28. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יד עמוד א

בעא מיניה אחי תנא דבי רבי חייא מרבי חייא: בהלל ובמגילה מהו שיפסיק? אמרינן קל וחומר: קריאת שמע דאורייתא פוסק - הלל דרבנן מבעיא, או דלמא פרסומי ניסא עדיף? אמר ליה: פוסק ואין בכך כלום. אמר רבה: ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל - בין פרק לפרק פוסק, באמצע הפרק אינו פוסק; וימים שאין היחיד גומר בהן את ההלל - אפילו באמצע הפרק פוסק.

29. צל"ח מסכת ברכות דף יד עמוד א

שם בעי מיניה אחי תנא דבי רבי חייא וכו' הלל דרבנן מבעיא או דלמא פרסומי ניסא עדיף. הנה על כרחך לא מספקא ליה אלא אם הלל ומגילה חמירי מק"ש, אבל ודאי דלא קילי מק"ש, והוא גופא טעמא בעי למה לא מספקא ליה לאידך גיסא דלמא הלל דרבנן פוסק אפי' במה שאינו פוסק לק"ש. ונראה דהרי ברכות ק"ש המה ג"כ דרבנן, ואפ"ה אינו מפסיק רק מפני הכבוד והיראה לכל מר כדאית ליה, והוא הדין בהלל, דלא גרע עכ"פ מברכות של ק"ש לדעת בעל הבעיא, ור' חייא שהשיב לו פוסק ואין בכך כלום, ורמז לו באמרו ואין בכך כלום, היינו שאפילו קיל מק"ש וברכותיה. מהר"ץ חיות שם - לדיעות שהלל מה"ת...

1. הלל

30. השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם שורש א

והנראה מדבריהם שהוא מן התורה כמו שפירשתי ויהיה הל"מ או שהוא בכלל השמחה שנצטוונו בה כמו שכתוב וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם כי עיקר השירה בפה וכלי לבסומי קלא הוא ונצטוונו בשמחת השיר על הקרבן ושלא בשעת הקרבן בכלל השמחה אלא שמיעטו ראשי חדשים בגבולין מפני שאינו מקודש לחג ואינו טעון שירה. ושם במסכת ערכין (יא א) אמרו מניין לעיקר שירה מן התורה מהכא תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב אי זו היא עבודה שהיא בשמחה ובטוב לבב הוי אומר זו שירה. אם כן אפשר שנדרוש בימים טובים שכתוב שמחה ונתרבו כל מיני שמחות שתהא השירה מכללם.

31. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יד עמוד א

בעא מיניה אחי תנא דבי רבי חייא מרבי חייא: בהלל ובמגילה מהו שיפסיק? אמרינן קל וחומר: קריאת שמע דאורייתא פוסק - הלל דרבנן מבעיא, או דלמא פרסומי ניסא עדיף? אמר ליה: פוסק ואין בכך כלום. אמר רבה: ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל - בין פרק לפרק פוסק, באמצע הפרק אינו פוסק; וימים שאין היחיד גומר בהן את ההלל - אפילו באמצע הפרק פוסק. איני? והא רב בר שבה איקלע לגביה דרבינא, וימים שאין היחיד גומר את ההלל הוה, ולא פסיק ליה! שאני רב בר שבה דלא חשיב עליה דרבינא.

32. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כו עמוד א

כל יום שיש בו הלל - אין מעמד בשחרית, קרבן מוסף - אין בנעילה, קרבן עצים - אין במנחה, דברי רבי עקיבא. אמר לו בן עזאי: כך היה רבי יהושע שונה: קרבן מוסף - אין במנחה, קרבן עצים - אין בנעילה. חזר רבי עקיבא להיות שונה כבן עזאי.

33. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כח עמוד א

באחד בטבת לא היה בו מעמד כו'. אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי: מאי שנא הלל דדחי דידיה, ומאי שנא מוסף דלא דחי דידיה? - אמר ליה רב אשי: השתא דלאו דידיה דחי - דידיה לא כל שכן! - אמר ליה: הכי קאמינא לך: לא לידחי אלא דידיה! - אמר ליה: איכא רבי יוסי דקאי כוותך. דתניא, רבי יוסי אומר: כל יום שיש בו מוסף - יש בו מעמד, מעמד דמאי? אילימא מעמד דשחרית - הא תנא קמא נמי הכי קאמר. אלא מעמד דמוסף - דידיה נמי לא דחי? אלא דמנחה קרבן עצים דחי! אלא לאו - דנעילה. שמע מינה: דידיה - דחי, דלאו דידיה - לא דחי, שמע מינה.

34. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כח עמוד ב

וליתני נמי באחד בניסן לא היה בו מעמד מפני שיש בו הלל וקרבן מוסף וקרבן עצים! - אמר רבא: זאת אומרת הלילא דברישי ירחא לאו דאורייתא.

35. רש"י מסכת תענית דף כח עמוד ב

מנהג אבותיהם בידיהן - אבל הלל דחנוכה, כגון באחד בטבת - ודאי דחי, דכיון דנביאים תיקנוהו שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה שלא תבא עליהן, כשנגאלין יהו אומרין אותו על גאולתן - כדאורייתא דמי.

36. ר"ד הבבלי- מעשה ניסים סימן א'

"ונתחייב בזה ג"כ אשר נהללו ונשבחו יתברך בכל זמן יתראה לנו נצחוננו וגבורתו, וע"כ אמרו כי הלל ביומי דחנוכה דאורייתא... ולא תחללו- אמור קדש (ספרא), ועל כן נתחייב לפרסם הניסים בכל מקום שנעשו בו" אהבת ה' וקיה"ש-ח.

37. דברים פרק ו

(ד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְקֻנֶה אֱלֹהֵינוּ יְקֻנָּה אֶחָד:
(ה) וְאַהֲבֵתְ אֶת יְקֻנֶה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ:
(ו) וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצִוְךָ הַיּוֹם עַל-לְבָבְךָ:
(ז) וּשְׁנַנְתֶּם לְבַנְיָן וְדַבַּרְתֶּם בָּם בְּשַׁבְּתְךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדַרְךָ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ:

38. רש"י דברים פרק ו

ובכל נפשך - אפילו הוא נוטל את נפשך:
ובכל מאדך - בכל ממונך יש לך אדם שממונע חביב עליו מגופו לךך נאמר ובכל מאדך. דבר אחר ובכל מאדךך בכל מדה ומדה שמודד לך בין במדה טובה בין במדת פורענות וכן דוד הוא אומר (תהלים קטז, יג) כוס ישועות אשא וגו' (שם קטז, ג) צרה ויגון אמצא וגו':

39. ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה ג

והמצוה השלישית היא שצונו לאהבו יתעלה וזה שנתבונן ונשכיל מצותיו ופעולותיו עד שנשיגהו ונתענג בהשגתו תכלית התענוג וזאת היא האהבה המחוייבת. ולשון סיפרי (פ' שמע) לפי שנאמר ואהבת את י"י אלהיך איני יודע כיצד אוהב את המקום תלמוד לומר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבבך שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם. הנה כבר בארו לך כי בהשתכלות תתאמת לך ההשגה ויגיע התענוג ותבא האהבה בהכרח. וכבר אמרו שמצוה זו כוללת גם כן שנדרוש ונקרא האנשים כולם לעבודתו יתעלה ולהאמין בו. וזה כי כשתאהב אדם תשים לבך עליו ותשבחהו ותבקש האנשים לאהוב אותו. וזה על צד המשל כן כשתאהב האל באמת כמה שהגיעה לך מהשגת אמיתתו הנה בלא ספק תדרוש ותקרא הכופרים והסכלים לידיעת האמת אשר ידעת אותה. ולשון סיפרי (שם) ואהבת את י"י וכו' אהבהו על הבריות כאברהם אביך שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן. ר"ל כמו שאברהם בעבור שהיה אוהב השם כמו שהעיד הכתוב (ישעי' מא) אברהם אוהבי שהיה גם כן לגודל השגתו דרש האנשים אל האמונה מחוזק אהבתו כן אתה אהוב אותו עד שתדרוש האנשים אליו:

40. תלמוד בבלי מסכת יומא דף פו עמוד א

היכי דמי חילול השם? אמר רב: כגון אנא. אי שקילנא בישראל מטבחא ולא יהיבנא דמי לאלתר. אמר אביי: לא שנו אלא באתרא דלא תבעי, אבל באתרא דתבעי - לית לן בה. אמר רבינא: ומתא מחסיא אתרא דתבעי הוא. אביי כדשקיל בישראל מתרי שותפי יהיב זוזא להאי זוזא להאי, והדר מקרב להו גבי הדדי, ועביד חושבנא. רבי יוחנן אמר: כגון אנא דמסגינא ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין. יצחק דבי רבי ינאי אמר: כל שחביריו מתביישין מחמת שמועתו (היינו חילול השם) +מסורת הש"ס: [היכי דמי?] + אמר רב נחמן בר יצחק: כגון דקא אמרי אינשי שרא ליה מריה לפלניא. אביי אמר: כדתניא, ואהבת את ה' אלהיך - שיהא שם שמים מתאהב על ידך, שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו - אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה. אוי להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלמדו תורה - ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר. אבל מי שקורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ואין משאו ומתנו באמונה, ואין דבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו - אוי לו לפלוני שלמד תורה, אוי לו לאביו שלמדו תורה, אוי לו לרבו שלמדו תורה, פלוני שלמד תורה - ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מכוערין דרכיו! ועליו הכתוב אומר באמר להם עם ה' אלה ומארכו יצאו.

41. רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ב

הלכה א

האל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה אותו שנאמר ואהבת את ה' אלהיך, ונאמר את ה' אלהיך תירא.

הלכה ב

והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול א כמו שאמר דוד צמאה נפשי לאלהים לאל חי, וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות, כמו שאמר דוד כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך מה אנוש כי תזכרנו, ולפי הדברים האלו אני מברך כללים גדולים ממעשה רבון העולמים כדי שיהיו פתח למבין לאהוב את השם, כמו שאמרו חכמים בענין אהבה שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם.

42. רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה

הלכה ז

ומנין שאפילו במקום סכנת נפשות אין עוברין על אחת משלש עבירות אלו שנאמר ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך אפילו הוא נוטל את נפשך רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה

הלכה י

כל העובר מדעתו בלא אונס על אחת מכל מצות האמורות בתורה בשאט בנפש להכעיס הרי זה מחלל את השם, ולפיכך נאמר בשבועת שקר וחללת את שם אלהיך אני ה', ואם עבר בעשרה מישראל הרי זה חילל את השם ברבים, וכן כל הפורש מעבירה או עשה מצוה לא מפני דבר בעולם לא פחד ולא יראה ולא לבקש כבוד אלא מפני הבורא ברוך הוא כמניעת יוסף הצדיק עצמו מאשת רבו הרי זה מקדש את השם.

הלכה יא

ויש דברים אחרים שהן בכלל חילול השם, והוא שיעשה אותם אדם גדול בתורה ומפורסם בחסידות דברים שהבריות מרננים אחריהם בשבילם, ואף על פי שאינן עבירות הרי זה חילל את השם ט כגון שלקח ואינו נותן דמי המקח לאלתר, והוא שיש לו ונמצאו המוכרים תובעין והוא מקיפן, או שירבה בשחוק או באכילה ושתייה אצל עמי הארץ וביניהן, או שדבורו עם הבריות אינו בנחת ואינו מקבלן בסבר פנים יפות אלא בעל קטטה וכעס, וכיוצא בדברים האלו הכל לפי גדלו של חכם צריך שידקדק על עצמו ויעשה לפנים משורת הדין, וכן אם דקדק החכם על עצמו והיה דבורו בנחת עם הבריות ודעתו מעורבת עמהם ומקבלם בסבר פנים יפות ונעלב מהם ואינו עולבם, מכבד להן ואפילו למקילין לו, ונושא ונותן באמונה, ולא ירבה באריחות עמי הארץ וישיבתן, ולא יראה תמיד אלא עוסק בתורה עטוף בציצית מוכתר בתפילין ועושה בכל מעשיו לפנים משורת הדין, והוא שלא יתרחק הרבה ולא ישתומם, עד שימצאו הכל מקלסין אותו ואוהבים אותו ומתאווים למעשיו הרי זה קידש את ה' ועליו הכתוב אומר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר.

43. רמב"ם הלכות תשובה פרק י

הלכה ב

העובד מאהבה עוסק בתורה ובמצות והולך בנתיבות החכמה לא מפני דבר בעולם ולא מפני יראת הרעה ולא כדי לירש הטובה אלא עושה האמת מפני שהוא אמת וסוף הטובה לבא בגללה, ומעלה זו היא מעלה גדולה מאד ואין כל חכם זוכה לה, והיא מעלת אברהם אבינו שקראו הקדוש ברוך הוא אוהבו לפי שלא עבד אלא מאהבה והיא המעלה שצונו בה הקדוש ברוך הוא על ידי משה שנאמר ואהבת את ה' אלהיך, ובזמן שיאהוב אדם את ה' אהבה הראויה מיד יעשה כל המצות מאהבה.

הלכה ג

וכיצד היא האהבה הראויה הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאוד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד כאלו חולה חולי האהבה שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שוגה בה תמיד בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה, יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אוהביו שוגים בה תמיד כמו שצונו בכל לבבך ובכל נפשך, והוא ששלמה אמר דרך משל כי חולת אהבה אני, וכל שיר השירים משל הוא לענין זה ספר אהבה- מתחיל בהל"ק"ש